

تبیین نقش پلیس دانش بنیان در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

سعید نژادحیدری پور^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر به دنبال تبیین نقش پلیس دانش بنیان در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) است که می‌تواند چراغ راهی برای دانش پژوهان باشد.

روش: روش پژوهش، توصیفی تحلیلی بر پایه روش کیفی است. روش بکار رفته از نوع تحلیل محتوای متون، اسناد، کتاب‌ها و سایت‌های مرتبط با عنوان مقاله می‌باشد.

نتایج: یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد یکی از برکات انقلاب اسلامی پیدایش اعتماد به نفس و زمینه برای تولید نظریه‌های علمی در حوزه‌های مختلف علوم و دانش است و یکی از حوزه‌های مهم و بنیادین حوزه امنیت و امور دفاعی و همچنین حوزهی مأموریت‌های پلیس و نیروی انتظامی می‌باشد. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران با هدف توسعه دانش انتظامی، اقدامات مهمی را در دستور کار خود قرار داده و چشم انداز دانشی خود را در افق ۱۴۰۴ ترسیم نموده است و در این سازمان، جهت تحقق پلیس دانش بنیان اقدامات ارزنده‌ای تاکنون صورت گرفته است. امید می‌رود با هوشمندی و جهاد مستمر علمی نخبگان فکری- علمی و فرهنگی کشور و همچنین پیش‌بینی مدیریت‌های کارآمد و اثربخش در پرتو راهنمایی‌ها و رهنمودهای مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران باشیم.

کلید واژه‌ها: پلیس، دانش بنیان، مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

^۱ - کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، ایران، عضو پژوهشگران دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کرمان، ایران. saeed.nejadheydari@gmail.com، تلفن: ۰۹۱۳۳۴۳۶۳۹۹

مقدمه

در محیط متلاطم امروزی، نوآوری شرط بقا و کلید موفقیت سازمان‌هاست و ضرورت وجود آن در سازمان‌ها تا حدی است که برخی منابع، نبود خلاقیت و نوآوری را با نابودی سازمان در دراز مدت یکی دانسته‌اند. (فلاح شمس و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۵۰) سازمان‌هایی که با نوآوری بیشتر، در پاسخ به محیط متغیر و ایجاد و توسعه قابلیت‌های جدید، به عملکرد بهتری برسند، موفق‌تر خواهند بود. (مونتیس^۱، مورنو^۲ و فرناندز^۳، ۲۰۰۴: ۲۱) در ادبیات مربوط به نوآوری، دانش به عنوان یکی از مهم‌ترین اجزای فرایند خلق نوآوری مطرح شده است و اهمیت مدیریت دانش و رابطه آن با نوآوری به طور گسترده تأیید شده است. (چانگ^۴ و لی^۵، ۲۰۰۸)

با وجود همه تأکیدات دینی و آیات و روایات که مبین «العلم سلطان» می‌باشد، به دلایل گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... از دوران رنسانس به این طرف غرب عمدتاً از پیشرفت‌های علمی، پژوهشی، فنی و.. برخوردار گردیده که برخی از این وجوه پیشرفت در حوزه نظامی بوده است. متأسفانه در این سال‌ها برخلاف روند وضعیت غرب در پیشرفت و ترقی علمی، در کشورهای مسلمان از جمله ایران به دلیل شرایط خاص و مولفه‌های گوناگون اثرگذار، این کشورها از جریان عمومی پیشرفت عقب ننگه داشته شده‌اند. در این شرایط و با این بینش، مقام معظم رهبری از اوایل انقلاب و روزهای نخستین جنگ تحمیلی در کنار همه دغدغه‌های خاص اداره کشور، بر لزوم رشد و پیشرفت کشور در بعد علمی در ابعاد مختلف و به ویژه در حوزه‌های دفاعی و نظامی تأکید می‌نموده‌اند. از نظر معظم له پیشرفت کشور در عرصه علمی نه تنها موجب رشد

---

¹ - Montes

² - Moreno

³ - Fernandez

⁴ - Chang

⁵ - Lee

انقلاب اسلامی و کشور می‌شود بلکه جریان انقلاب اسلامی را در جهان گسترش می‌دهد. در باور ایشان قدرت ایران در حوزه‌های مختلف بایستی مبتنی بر پژوهش و تفکر خلاق بوده و مبتنی بر توان مندی‌های داخلی باشد.

آنچه در نخستین توصیه بیانیه گام دوم انقلاب؛ معظم له در تاکید بر توجه به علم و پژوهش بوده، اتمام حجت با کلیه آحاد مردم و مسئولین در انتخاب بهترین راه ترقی کشور مبتنی بر بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی همراه با استفاده از دانش و پیشرفت‌های روز جهانی می‌باشد. این بیانیه در عین آرمان گرایی و افق گشا بودن، مسئولیت و تکلیف را روشن می‌کند و در این مقطع، مسئله اصلی، انتقال هوشمندانه میراث عظیم انقلاب اسلامی به نسل از راه رسیده است. خوشبختانه بر اساس این بیئش، در سال‌های اخیر نهضت علمی در داخل کشور در عرصه‌های مختلف به شکوفایی نشسته و در موضوعات مختلف دانش بنیانی، نانو، ساخت پهباد، فن آوری موشکی، انرژی‌های نو و.. کشور در مرزهای دانش قرار دارد.

آنچه در بیانیه گام دوم در تاکید بر توجه به علم و دانش آمده دقیقاً متوجه همه حوزه‌ها بوده و موضوعات امنیتی را نیز شامل می‌گردد. امروزه در کنار رشد دانش امنیتی در ابعاد امنیت خارجی و ملی، رویکردها و تدابیر در حوزه امنیت داخلی نیز بایستی از عقبه علمی برخوردار بوده و از حیث نرم افزاری و سخت افزاری مبتنی بر باورهای دینی و ظرفیت‌های داخلی باشد. در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران نیز که سالانه شاهد حجم عظیم تردد توریست و گردشگر داخلی و بین‌المللی است، علمی بودن امنیت و مدیریت نظم و امنیت مبتنی بر دانش نوین انتظامی مورد تاکید است. مدیریت دانش در پلیس، راهبردی برای تبدیل شدن به یک سازمان دانش محور و شبکه محور تلقی می‌شود که به عنوان یکی از مهم‌ترین مراحل در عرصه راهبردهای انتظامی به شمار می‌رود. این

مدیریت به لحاظ مفهومی، ریشه در ضرورت تحول در نگرش‌های امور پلیس، الگوهای ملی و لزوم دانش محوری دارد. در محیط‌های پیچیده و پویا، نیاز به دانش، روز به روز دامنه و عمق گسترده‌تری می‌یابد. (ملازاده، ۱۳۹۴: ۲۲)

یکی از برکات انقلاب اسلامی پیدایش اعتماد به نفس و زمینه برای تولید نظریه‌های علمی در حوزه‌های مختلف علوم و دانش است و یکی از حوزه‌های مهم و بنیادین حوزه-ی امنیت و امور دفاعی و همچنین حوزه‌ی مأموریت‌های پلیس و نیروی انتظامی می‌باشد. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران با هدف توسعه دانش انتظامی، اقدامات مهمی را در دستور کار خود قرار داده و چشم انداز دانشی خود را در افق ۱۴۰۴ ترسیم نموده‌است و در این سازمان، جهت تحقق پلیس دانش بنیان اقدامات ارزنده‌ای تاکنون صورت گرفته. نوشتار حاضر پویایی علمی برای تبیین نقش پلیس دانش بنیان در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) است.

پیشینه تحقیق و مبانی نظری

پلیس: Police واژه‌ای فرانسوی و از واژه لاتین polis به معنی شهر اخذ شده است (عربی، ۱۳۷۳: ۱۷۸) و در معنای اصطلاحی، پلیس، سازمان تنظیم کننده اخلاقیات، آرامش و تأمین کننده نظم عمومی و مجری قوانین است و در یک جمله پلیس متصدی حفظ نظم عمومی در یک جامعه سیاسی است. (آقابخشی، ۱۳۷۶: ۴۴۱)

دانش^۱: با توجه به اینکه در عصر حاضر افزایش گسترده علاقه به مدیریت دانش، اهمیت دانش را بیش از پیش نمایان کرده است ولی تلاش برای یافتن یک تعریف رسمی همچنان ادامه دارد، در همین رابطه، داوِنپورت و پروساک (۱۳۷۹) دانش را مخلوط سیالی

---

^۱ - Knowledge

از تجربیات، ارزش‌ها، اطلاعات موجود و نگرش‌های کارشناسی نظام یافته می‌دانند که چارچوبی برای ارزشیابی و بهره‌گیری از تجربیات و اطلاعات جدید فراهم می‌کند. نوناکا و تاکوچی (۱۹۹۶) استدلال می‌کنند که دانش ساخت ذهنی است که شامل باورها، چشم اندازه‌ها، مفاهیم، قضاوت‌ها و انتظارات، روش‌ها و معلومات خاص با هدف پیش بینی عواقب آینده، یا برای ساخت استنتاج است.

تعریف دانش از دیدگاه‌های مختلف توسط صاب‌نظران ارائه شده است که به برخی از آن‌ها در جدول ۱ اشاره می‌شود:

جدول ۱: تعاریف دانش، (حسن زاده و همکاران، ۱۳۸۸: ۳۲۷)

نام محقق	تعریف دانش
ولف	مخلوطی از تجربیات، ارزش‌ها، اطلاعات موجود و نگرش‌های کارشناسی نظام یافته است که چارچوبی برای ارزشیابی و بهره‌گیری از تجربیات و اطلاعات جدید ارائه می‌دهد. دانشف اطلاعات کاربردی و سازماندهی شده برای حل مسائل است.
تورین	اطلاعات سازماندهی و تجزیه و تحلیل شده که می‌تواند برای حل مسائل و تصمیم‌گیری قابل درک و کاربردی باشد.

انواع دانش

تاکنون تقسیم بندی‌های مختلفی از دانش صورت پذیرفته که از جمله مهم‌ترین این تقسیم‌بندی‌ها، **دانش ضمنی یا پنهان و دانش صریح یا آشکار** است. اولین کسی که واژه دانش ضمنی را مطرح نمود، فیلسوف مشهور، پولانی بود که در بحث‌های فلسفی دانش، واژه دانش ضمنی را بکار برد. نوناکا دانش صریح را دانشی می‌داند که می‌تواند تحریر شود و به زبان رسمی، مثل جملات گرامری، عبارات ریاضی، مشخصه‌ها و دست نوشته‌ها درآید؛ سپس نتیجه می‌گیرد که این قبیل دانش‌های صریح می‌توانند به سادگی به صورت

رسمی در میان افراد جابجا شوند، اما در عوض به تحریر درآوردن و انتقال دانش ضمنی سخت است. وی دو بعد را برای دانش ضمنی برمی‌شمرد: اول بعد فنی که شامل مهارت‌ها یا هنرهاست. دوم بعد ذهنی که شامل مدل‌های ذهنی، عقاید و الگوهای قیاسی است که طریقی را که افراد؛ جهان اطراف خود را درک می‌کنند شامل می‌شود، وی دانش ضمنی و صریح را قابل تبدیل به یکدیگر می‌داند. (Nonaka, 1995: 113)

سازمان دانش بنیان: سازمان دانش بنیان (KBO) سازمانی است که عمده‌ترین دارایی آن سرمایه‌های دانشی است. مزیت رقابتی یک سازمان دانش بنیان از طریق دانش و استفاده اثربخش از دانش، حاصل می‌شود. شرکت‌های ترم افزاری، صنایع هوا و فضا، مؤسسات تحقیقاتی دانش بنیان و دانشگاه‌ها می‌توانند نمونه‌هایی از سازمان‌های دانش بنیان محسوب شوند.

پلیس دانش بنیان: پلیس دانش بنیان به پلیسی اطلاق می‌گردد که مهم‌ترین دارایی و مزیت رقابتی آن سرمایه دانشی باشد و از این سرمایه به نحو مؤثری استفاده نماید. به بیان بهتر یک پژوهشگر باشد، یعنی اینکه هر یک از کارکنان ناجا در هر جایگاه متصدی یک شغل مشخص است که یک توانمندی خاص را می‌طلبد، اگر این مأمور نسبت به شغل خود یک نگاه پرسش‌گری داشته باشد و به دنبال راهی برای انجام وظیفه به نحو بهتر و مطلوب‌تری باشد یک پژوهشگر در شغل خود محسوب می‌شود، که نتیجه امر استفاده از توان کمتر با بهترین نتیجه است.

مدیریت دانش: مدیریت دانش در یک مفهوم ساده به فرایند نظام‌مند، یافتن، گزینش، سازماندهی، پالایش و ارائه دانش برای افزایش یادگیری کارکنان و سوق آنان به سمت به‌کارگیری دانش برای حل مشکلات، پویاشدن برنامه‌ریزی راهبردی، تصمیم‌گیری و در

نهایت افزایش انعطاف سازمان اطلاق می‌شود. (خلیفه و لیو^۱، ۲۰۰۳: ۱۰۶). مدیریت دانش، کسب دانش درست برای افراد مناسب در زمان صحیح و مکان مناسب است به گونه‌ای که آن‌ها بتوانند برای دستیابی به اهداف سازمان بهترین استفاده را ببرند. (افرازه، ۱۳۸۶: ۳۲).

یکی از پژوهش‌های انجام شده مقاله آقایان ملازاده و یعقوبی (۱۳۹۴) است که به بررسی و مطالعه پلیس دانش بنیان و مدیریت دانش در ناجا می‌پردازد که یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که با توجه به سرعت تغییرات برای رسیدن به اهداف سازمانی پلیس و تأمین امنیت در جامعه، یکی از عواملی که می‌تواند مورد توجه قرار گیرد، مدیریت دانش و پلیس دانش بنیان است.

آقای یوسف ترابی (۱۳۹۱)؛ در مقاله نقش پلیس بر نظریه اسلامی - ایرانی امنیت اعلام می‌دارد تاریخ تابناک ادبیات و آموزه‌های توحیدی برگرفته از مکتب‌های بخش اسلام متفکران و اندیشمندان مسلمان و علما و فقهای عظیم الشان اسلام به ویژه مکتب تشیع حاوی مبانی و اصول بنیادینی در حوزه امنیت و ساخت آن می‌باشد و تجارب ارزشمند پس از پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) و اندیشه‌های ژرف ایشان و همچنین رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای (دامت برکاته) که ریشه در قرآن و سیره‌ی امامان معصوم (ع) دارد منابع مهمی برای تولید نظریه اسلامی - ایرانی امنیت است.

آقای حسینی مطلق و همکاران (۱۳۹۰)؛ در مقاله‌ای با عنوان تبیین مفهوم نوآوری در پلیس به طور مشخص، مهم‌ترین مانع اجرایی ارتباط منابع در دسترس سازمان نظیر نیروی انسانی و بودجه با سطح نوآوری شکل گرفته، معرفی می‌نماید.

---

^۱ - Khalifa&Liu

نتایج مقاله محمد فرزانه و همکاران (۱۳۹۵)؛ با عنوان بررسی نقش واسطه‌ای مدیریت دانش در ارتباط میان رهبری تحول آفرین و نوآوری سازمانی نشان می‌دهد مدیران سازمانی با الگوگیری از سبک رهبری تحول‌گرا می‌توانند در ارتقای مدیریت دانش سازمانی موفقتر عمل کنند.

روش شناسی

پژوهش حاضر از نوع توصیفی تحلیلی برپایه روش اسنادی است. روش بکار رفته از نوع تحلیل محتوای متون، اسناد، کتاب‌ها و سایت‌های مرتبط با عنوان مقاله می‌باشد. روش گردآوری داده‌ها مبتنی بر روش کتابخانه‌ای و استفاده از کتب، اسناد و مدارک است. در این روش پژوهشگر از مهم‌ترین ابزار خود یعنی فیش برداری استفاده می‌کند. اطلاعات جمع‌آوری شده که در فیش‌ها ثبت شده‌اند با یک نظم منطقی دسته‌بندی شده و در فصل دوم تحقیق با یک دسته‌بندی مناسب و منطقی ثبت می‌شوند. روش تحلیل یافته‌های تحقیق از نوع تحلیل محتوی است.

یافته‌های تحقیق

در این قسمت به ارائه یافته‌های تحقیق تخصیص یافته است. یافته‌های تحقیق به صورت موردی تنظیم شده و جوامع مورد مطالعه نیز به همین ترتیب مورد مذاقه قرار گرفته‌اند.

جایگاه علم و دانش

جایگاه علم و دانش از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

برخی از بیانات رهبر فرزانه انقلاب در خصوص اهمیت تولید علم و خودباوری علمی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

استقلال علمی

نسل جوان دوره‌ی ما یعنی شماها، می‌توانید این افتخار را برای خودتان به ثبت برسانید که شما نسل جوانی بودید که توانستید کشور را به مراحل بزرگ پیشرفت علمی برسانید؛ این افتخار، خیلی افتخار بزرگی است. نسل جوان امروز، می‌تواند این افتخار را برای خودش جلب بکند که به جای اینکه به شکل تبعی دنباله‌ی دیگران باشد، عزتمندانه توانسته پایه‌های استقلال علمی و پیشرفت علمی را در این کشور محکم کند و کار کند و تلاش کند. این افتخار می‌تواند برای نسل جوان دوره‌ی ما و دوره‌های اوّلیه‌ی انقلاب باشد. (بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در نهمین همایش ملی «نخبگان فردا»

((۱۳۹۴/۰۷/۲۲))

در علم باید ما پیشرفت کنیم. البته علم هم خود، محصول فکر است. در همین زمان کنونی، در حرکت به سمت پیشرفت فکری، هیچ نایستی توانی و کوتاهی و کاهلی به وجود بیاید. خوشبختانه چند سالی است که این حرکت در کشور شروع شده؛ نوآوری علمی و حرکت علمی و به سمت استقلال علمی حرکت کردن. علم هم اینجوری است دیگر؛ بلافاصله در قالب فناوری‌ها و این‌ها خودش را نشان می‌دهد. در موارد زیادی، محصول حرکت علمی هم مثل این مسئله‌ی مورد بحث ما از چیزهای بلندمدت نیست؛ نزدیکتر و ثمره‌ی آن دم‌دست‌تر است. کار علمی را بایستی عمیق و بنیانی انجام داد. این هم یک عرصه‌ی پیشرفت است. (بیانات در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی

((۱۳۸۹/۰۹/۱۰)).

تحقیق، منبع تغذیه‌ی آموزش است. ما اگر تحقیق را جدی نگیریم، باز سال‌های متمادی بایستی چشم به منابع خارجی بدوزیم و منتظر بمانیم که یک نفر در یک گوشه‌ی دنیا تحقیقی بکند و ما از او یا از آثار تألیفی بر اساس تحقیق او استفاده کنیم و اینجا آموزش

بدهیم. این نمی‌شود؛ این وابستگی است؛ این همان ترجمه‌گرایی و عدم استقلال شخصیت علمی برای یک کشور و برای یک مجموعه‌ی دانشگاهی است. دانشگاه یک کشور، محیط علمی یک کشور ضمن اینکه ارتباطات علمی خودش را با دنیا حفظ می‌کند، از تبادل علمی، از گرفتن علمی هیچ ابائی ندارد. من بارها گفته‌ام که ما از شاگردی ننگمان نمی‌کنند که شاگردی کنیم؛ استاد پیدا بشود، ما پیش او شاگردی می‌کنیم؛ اما از این ننگمان می‌شود که همیشه و در همه‌ی موارد شاگرد باقی بمانیم؛ این که نمی‌شود. برای یک مجموعه‌ی علمی، این مایه‌ی منقصد است که در پژوهش و تحقیق که منشأ و منبع رویش علمی است، ضعیف باشد؛ باید بتواند از لحاظ علمی متکی به خود باشد. البته از دیگران هم استفاده کند، با دنیا هم تبادل کند، آن وقت در این صورت جایگاه شایسته‌ی خودش را هم در تبادل‌های علمی در دنیا پیدا خواهد کرد؛ وقتی متکی است به دانش و تحقیق و کارکرد علمی خود. این در دنیا و در مبادلات علمی هم تأثیر خودش را می‌گذارد. این هم تأکید چندباره در باره‌ی تحقیق. (بیانات در دیدار اساتید و رؤسای دانشگاه‌ها (۱۳۸۶/۰۷/۰۹))

روشن است که ما یک راه طی شده‌ی دویست‌ساله‌ی دیگران را در ظرف بیست سال نمی‌خواهیم طی کنیم. مدعا این نیست که ما در ظرف ده سال، پانزده سال، خودمان را به سطح علمی کشوری که دویست سال است دارد تلاش علمی می‌کند و از محصول دویست سال قبل از آن بقیه‌ی کشورها هم استفاده کرده است، برسانیم. این مورد نظر نیست؛ بلکه مدعا این است که نباید وقت را تلف بکنیم. اگر ایران باید آینده‌ای داشته باشد و اگر این ملت باید همین راه استقلال و عزت و عدم وابستگی را که در آن وارد شده ادامه بدهد، این امکان ندارد مگر با عالم شدن این ملت. باید عالم بشوند و علم در این کشور ترقی پیدا کند. علم وارداتی، علم - به معنای حقیقی کلمه - نیست؛ علم درون‌زا است که اقتدار می‌بخشد. اینکه من مسأله‌ی تولید علم و شکستن مرزهای علم را مطرح

کردم، به خاطر این است و باید آن را جدی بگیرید. حوزه‌ها سهمی دارند در بخشی، دانشگاه‌ها هم سهم عمده‌ای دارند در بخش دیگری. امروز اساتید و مدیران دانشگاه باید این‌گونه به دانشگاه نگاه کنند. (بیانات در دیدار اساتید دانشگاه‌های استان خراسان در دانشگاه فردوسی (۱۳۸۶/۰۲/۲۵))

امروز جهان و به‌ویژه جهان اسلام دوران حساسی را می‌گذرانند. از سوئی امواج بیداری سراسر دنیای اسلام را فراگرفته، و از سوئی چهره‌ی غدار امریکا و دیگر مستکبران از پرده‌ی تزویر و ریا، بیرون افتاده است. از سوئی حرکت به سمت بازیابی هویت و اقتدار در بخش‌هایی از جهان اسلام آغاز شده و در کشوری به عظمت ایران اسلامی، نهال‌های دانش و فناوری مستقل و بومی به بار نشسته و اعتماد به نفسی که محیط سیاسی و اجتماعی را متحول کرده بود به محیط علم و سازندگی کشیده شده است. و از سوئی رخنه‌های ضعف و انحطاط در آرایش سیاسی و نظامی دشمنان پدید آمده است. (پیام به کنگره عظیم حج، (۱۳۸۴/۱۰/۱۹)).

از استقلال و خودباوری ملت ایران، سیاست‌های زیاده‌خواه و دخالت‌جوی جهانی ضرر می‌بردند. برای یک ملت، سم بزرگ عبارت است از وابستگی؛ و پادزهر این سم، عبارت است از خودآگاهی، استقلال فکری، استقلال علمی، روی پای خود ایستادن، خود را اداره کردن و خود را محتاج دیگران ندیدن. بنابراین، این‌ها باید این پادزهر را از دسترس این ملت دور نگه دارند؛ این طبیعی است. (بیانات در دیدار جمعی از مخترعان جوان (۱۳۸۴/۰۱/۳۰)).

بنده وقتی جنبش نرم‌افزاری یا تولید علم را - که معنایش خارج شدن علم از حالت تقلیدی و ترجمه‌ای است - مطرح کردم، مسأله به این صورت زنده نبود. الان هر جا که به محیط‌های دانشجویی و دانشگاهی می‌روم، می‌بینم استاد، دانشجو، محقق و پژوهشگر از

جنبش نرم‌افزاری حرف می‌زند. این خوب است. وقتی در یک مجموعه باور به وجود آمد، این باور پشتوانه حرکت ماندگار و پایدار خواهد بود. ما این را می‌خواهیم. من می‌گویم در این قضیه شما باید جدی باشید. (بیانات در دیدار جمعی از اعضای تشکل‌ها و جمعی از نخبگان دانشجویی (۱۳۸۲/۰۸/۱۵)).

این که ما مسأله تولید علم را مکرر در دانشگاه مطرح کردیم و باز هم مطرح می‌کنیم و در آینده هم ان‌شاءالله مطرح خواهیم کرد، معنایش این نیست که از یک‌یک مخاطبان می‌خواهیم تولید علم کنند؛ بلکه معنایش این است که این ارزش، هدف و حرکت جمعی - که انگیزه‌های فردی در پی آن است - بشود. البته علم ترجمه‌ای محض خوب نیست؛ مگر به عنوان یک وسیله. ما نباید دچار ترجمه شویم. علم و فرهنگ ترجمه و سیستم‌ها و روش‌های ترجمه‌ای، درست نیست. این بحث‌ها در جلسه اساتید هم مطرح بود. بنده می‌گویم ما به عنوان یک ملت با استعداد، باید علم‌آفرینی کنیم و می‌توانیم. کسانی که علم‌آفرینی کرده‌اند، هم از لحاظ استعداد و هم از لحاظ سوابق علمی درخشان تاریخی‌ای که ما داریم، از ما جلوتر نبودند؛ بنابراین ملت ما می‌تواند. این به عنوان طرح یک خواسته عمومی در دانشگاه‌هاست، تا ان‌شاءالله همه آن را دنبال کنند. اصلاً این مسأله به این صورت، فردی نیست و شاید هم همه توانایی تولید علم را ندارند؛ باید این به عنوان یک مطالبه عمومی درآید و سنت کار در دانشگاه شود تا فقط به فکر یادگرفتن آنچه دیگران به دست آورده‌اند، نباشیم؛ بلکه افزودن بر ذخیره به دست آمده به وسیله دیگران را هم وجهه همّت خود قرار دهیم. (بیانات در جلسه پرسش و پاسخ دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی (۱۳۸۲/۰۲/۲۲)).

دنبال تولید علم، ژرف‌بینی و ژرف‌یابی در علم باشید. حال که هوش و استعداد و آمادگی ذهنی دارید، همّت را به این کار بگمارید. به اینکه چارچوب‌های عادی را یاد

بگیرید، یا در فلان چیز- به قول شما- نمره بیاورید، فکر نکنید؛ به علم فکر کنید. البته این، فرهنگ حمایت از علم و پژوهش و کارهای مدیریتی را لازم دارد. اما عامل دیگری که ممکن است حتی بر عوامل قبلی غلبه کند، میل و علاقه و اراده و خواست شماست. همّت کنید کشور را از لحاظ علمی بسازید. مخاطب من، جمع معدود شما نیست. نخبگانی در ردیف شما در کشور هستند که یا قبل از شما بوده‌اند و یا بعد از شما خواهند آمد. نخبگان علمی در هر رشته‌ای که هستند، باید برای تقویت و تولید علم در داخل تلاش کنند. این کشور بحمدالله از این امکانات برخوردار است. امروز به برکت انقلاب، راه اندیشیدن باز شده است؛ اما یک روز بود که اصلاً چنین اجازه‌ای داده نمی‌شد. شما ببینید قبل از انقلاب، در همین محیط دانشگاهی کشور، اصلاً این فکر راه نداشت که یک ایرانی ممکن است بتواند در ساختن علمی کشور خود، با استقلال حرکت کند. بعضی از شما دوستان گفتید و درست هم گفتید که برنامه‌های علمی و تحصیلی و آموزشی در کشور ما چیزی بود که دیگران برای کشوری که باید همیشه از آن استفاده کنند و آن را استعمار نمایند، طراحی کرده بودند و همان عمل می‌شد. فرهنگی هم در کنارش وجود داشت؛ فرهنگ وابستگی علمی و عملی به غرب و بزرگ انگاشتن غرب؛ به طوری که اصلاً نمی‌شود به سایه‌ی او رسید؛ چه برسد که به خود او رسید و اصلاً او را عقب گذاشت. انقلاب آمد این‌ها را به هم زد. (بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی (۱۳۸۱/۰۷/۰۳))

شما که از استعدادی برخوردار هستید و فرض هم می‌کنیم که ان‌شاءالله امکانات برای تکامل و تعالی علمی و فکری شما فراهم شود و بتوانید در همان رشته‌هایی که مورد علاقه‌تان است، کار علمی بکنید، همّتتان باید به چه چیزی گماشته شود؟ آن چیزی که به نظرم از همه مهم‌تر می‌آید، این است که همّت جامعه علمی ما باید به تولید علم گماشته

شود. ما نباید به ترجمه و فراگیری اندوخته‌های دیگران اکتفا کنیم. نه این‌که فرا نگیریم؛ هیچ‌کس نمی‌گوید از دیگران فرا نگیریم؛ چرا، باید فرا گرفت؛ لیکن علم را باید تولید کرد. ما این مشکل تاریخی را داریم و متأسفانه این مشکل در حکومت‌های وابسته و فاسد پیشین این کشور ریشه دارد و بلایی است که از صدوپنجاه سال پیش بر سر ما آمده و باید خود را بتدریج از این بلا رها کنیم. آن این است که از اولی که پرتو علم جدید در این کشور افتاد، نخبگان آن روز کشور، به فکر ترجمه افتادند. نه فقط ترجمه آثار علمی، بلکه حتی فکر و اندیشه ترجمه‌ای؛ همه چیز به صورت ترجمه از آنچه دیگران انجام دادند و خود را در چارچوب قالب‌های آن‌ها درآوردن. این گروه، مطلقاً جرأت ایجاد یک فضای جدید علمی را به خود ندادند. نه فقط گفتند علم را از آن‌ها بگیریم، بلکه معتقد بودند باید فرهنگ و اخلاق و تفکرات و عقاید سیاسی و اجتماعی را هم از آن‌ها بگیریم! (بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی (۱۳۸۱/۰۷/۰۳)).

بدترین مشکل یک کشور این است که تمدن و هویت خود را فراموش کند. ما باید امروز در صدد ساختن تمدن خود باشیم و باور کنیم که این ممکن است. در تبلیغات گذشته این کشور در خصوص ناتوانی ایرانی و توانایی غربی‌ها آن‌قدر مبالغه شده که امروز اگر کسی بگوید ما کاری کنیم که غربی‌ها به علم ما احتیاج پیدا کنند، می‌بینید که در دل‌ها یک حالت ناباوری به وجود می‌آید: مگر چنین چیزی ممکن است؟ بله؛ من عرض می‌کنم می‌شود. شما همت کنید پنجاه سال دیگر این‌طوری شود. البته این چیزها در کوتاه‌مدت اتفاق نمی‌افتد؛ اما اگر شما امروز در راه درست قدم بردارید، هیچ اشکالی ندارد که پنجاه سال دیگر، جهت اتوبان علم - که امروز یکطرفه و از یک سو به سوی دیگر است - یا دو طرفه شود، یا یکطرفه و از این سو به آن سو شود؛ چه مانعی دارد؟ مگر یک روز این‌طور نبود؟ یک روز علم را غربی‌ها از شرق و از همین ایران گرفتند. پایه‌گذار

بسیاری از علوم که امروز در دنیا رایج است، ایرانی‌ها هستند. در ریاضی، فیزیک، پزشکی، نجوم و بسیاری از علوم دیگر، ایرانی‌ها پایه‌گذار بودند. اصلاً رنسانس اروپا بر اساس ترجمه‌هایی که در کشورها و مناطق اسلامی انجام گرفته بود، صورت گرفت. ما می‌توانیم این را تصور کنیم که یک روز ایران تولید کننده خلاق علم شود.

امروز همه همت ما این است که نه فقط علم را، بلکه فرآورده‌های علمی و فناوری و خرده‌فناوری را از آن‌ها یاد بگیریم و آن را در این‌جا تقلید کنیم. این کاری نیست که یک ملت باید به آن همت بگمارد. البته این کارها باید بشود و چاره‌ای نیست. وقتی انسان چیزی را ندارد، آن را از کسی که دارد، می‌گیرد. وقتی ساخت آن را بلد نیست، از کسی که آن را بلد است، یاد می‌گیرد - در این شکی نیست - اما باید راه نو و فکر نو و بن‌بست‌شکنی را وجهه همت خود قرار دهد. (بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۱۳۸۱/۰۷/۰۳).

اگر فرض کنیم که رفع دشمنی ممکن باشد، فقط با اقتدار و عزت و استقلال ایران ممکن است؛ نه با ذلت، نه با احتیاج. اگر ایران اسلامی به همت شما جوان‌ها و به همت این نسل رو به رشد امروز، مدارج علمی را طی کند و از لحاظ صنعت و صنعت برتر، فناوری و فناوری برتر و علمی که امروز مورد نیاز است، بتواند سهم وافری را به خودش اختصاص دهد که نتوانند به او زور بگویند؛ بتواند قدرت نظامی خودش و پایه‌های اقتصادی کشور را مستحکم کند، بتواند این محرومیتها را برطرف کند، بتواند از منابع سرشار و غنی این کشور در همه جا بهره‌برداری کند، بتواند معرفت سیاسی را در آحاد مردم بالا ببرد، آن وقت ممکن است دشمنی آن‌ها کم شود. (بیانات در دیدار جمعی از جوانان استان اردبیل ۱۳۷۹/۰۵/۰۵).

محیط علمی باید در عین آنکه بالاترین بهره‌ی ممکن را از دانش پیشرفته‌ی جهان می‌برد، متکی به خود و مبتکر و خلاق و کاوشگر باشد. (پیام به گردهمائی ویژه‌ی دانشگاهیان و دانشجویان در تجلیل از حضرت امام خمینی(ره) (۱۳۷۸/۰۳/۱۲)).

انقلاب اسلامی، جهت‌گیری دانشگاه را یکسره دگرگون کرد و خودباوری، و ابتکار، و استقلال، و پابندی به ارزش‌های اسلامی، و جهاد علمی، و آزادی از اسارت و تبعیت، را جهت اصلی آن قرار داد. امروز رسالت اول دانشگاهیان، حفظ این جهت‌گیری و تلاش برای شکوفا شدن استعداد علمی و فکری نسل جوان بالنده‌ی کشور است. نظام اسلامی نشان داده است که ملت ایران، دارای ظرفیت عظیمی برای پیشرفت در همه‌ی عرصه‌های زندگی است. گام بلند انقلاب، در این راه طولانی، قطع وابستگی و تبعیت است. محیط علمی باید در عین آنکه بالاترین بهره‌ی ممکن را از دانش پیشرفته‌ی جهان می‌برد، متکی به خود و مبتکر و خلاق و کاوشگر باشد. نظام سلطه‌ی جهانی همیشه کوشیده است که به‌وسیله‌ی عوامل تبلیغی خود، احساس حقارت و ناتوانی و نیاز را در ملت‌هایی که از قافله‌ی علم و فناوری عقب مانده‌اند، تقویت کند و آنان را همیشه نیازمند خود نگاه دارد.

تأکید مکرر امام راحل بر اسلامی شدن دانشگاه، برای این بود که نسل جوان تحصیل‌کرده‌ی کشور از این احساس ناتوانی و نیاز نجات یابد و به نجات کشور از تبعات وابستگی دوران گذشته همت گمارد. (پیام به گردهمائی ویژه‌ی دانشگاهیان و دانشجویان در تجلیل از حضرت امام خمینی(ره) (۱۳۷۸/۰۳/۱۲)).

سرعت پیشرفت علمی ده‌ساله‌ی ما به قدر سرعت علمی دویست‌ساله‌ی امریکا نیست؛ اما من می‌خواهم به شما این را بگویم که دانشجوی ایرانی، با هوشمندی‌اش، با ایمانش، با احساس استقلالش، با احساس عزّتی که امروز در ملت ایران و بخصوص در جوانان و

دانشجویان ما هست، اگر سی سال کار کند، امید هست که به قدر صد سال دیگران پیشرفت کند. (بیانات در جلسه پرسش و پاسخ دانشگاه تهران (۱۳۷۷/۰۲/۲۲)).

ارتش، بخشی از قطع وابستگی اقتصادی را در درون خود دارد و آن، وابستگی فنی و علمی است. اینجا فقط وابستگی اقتصادی نیست؛ وابستگی فنی هم هست؛ وابستگی علمی و فنی و به اصطلاح تکنولوژیک. باید این وابستگی‌ها قطع شود. البته در حال قطع شدن هست، اما بیشتر از این قطع کنید. باید بسازید! باید خودتان در درون ارتش بجوشید و بجوشانید! اینکه من بر روی نوسازی و بهسازی و نگهداری و تعمیر و ابتکار در ارتش تکیه می‌کنم، به خاطر این است. شما ظرفیت هم دارید. نیروی هوایی ظرفیت زیادی دارد. نیروی دریایی ظرفیت زیادی دارد. نیروی زمینی ظرفیت زیادی دارد. شما در بخش‌های مختلف، ظرفیت برای کار علمی، فنی و نوآوری و ابتکار، زیاد دارید. هیچ‌وقت هم نگوئید چون فلان چیز را نخریده‌ایم، نداریم. فلان ابزار را نخریدیم، بهتر! فلان وسایل جدید را وارد نکردیم، بهتر! اگر وارد می‌کردیم که شما برای کار کردن به صورت نوسازی، عرقتان در نمی‌آمد. اگر دروازه‌ها در جاهایی به رویمان بسته است، قدر بدانید. اگر دروازه‌ها باز باشد، روح سهل‌انگاری و تنبلی انسان نمی‌گذارد او به جایی برسد. انگیزه‌ی بزرگی لازم است که انسان را به تلاش در کارها وادار کند. آن‌ها که دائماً نوآوری می‌کنند، به این سبب است که روند علمی‌شان به این حرکت وادارشان کرده و بعد کار برایشان روان شده است. وانگهی، پول و استعمار دنیا را پشت سر خود دارند. امروز غربی‌ها به وسیله‌ی علم، خودشان را بر دنیا مسلط کرده‌اند. برای آن‌ها انگیزه وجود دارد. کشورهای از لحاظ علمی عقب نگه داشته شده هم برای پیشرفت و حرکت، باید در خود انگیزه ایجاد کنند. یکی از عوامل ایجاد انگیزه این است که راه‌ها بسته باشد. خدا را شکر می‌کنیم که راه‌ها کاملاً باز

نیست و در جاهایی بسته است. (بیانات در دیدار پرسنل و فرماندهان ارتش
۱۳۷۵/۰۱/۲۸)).

استقلال علمی، پیشرفت علمی و فناوری، پیشرفت علمی ایران

باید بکوشیم تا بتوانیم کشور را از لحاظ علمی از دیگران بی‌نیاز کنیم. (بیانات در دیدار
جمعی از نخبگان علمی (۱۳۷۸/۰۷/۱۹)).

استعمار شبه‌قاره توسط انگلستان با سوء استفاده از قدرت علمی

یکی از بزرگ‌ترین جنایتهائی که به بشریت شد، این بود که در انقلاب صنعتی در دنیا
در این دو سه قرن، علم وسیله‌ای شد برای زورگوئی. انگلیس‌ها که جزو پیشروان انقلاب
صنعتی بودند، از این امکان خودشان استفاده کردند برای راه افتادن در اطراف دنیا و به
زنجیر کشیدن ملت‌ها. شما می‌دانید در دوران حاکمیت انگلیس‌ها در شبه‌قاره، در این
صحنه‌ی بزرگ و ثروتمند چه گذشت؟ فقط هم شبه‌قاره نبوده؛ تمام منطقه‌ی شرق آسیا
سال‌های متمادی - بیش از یک قرن - زیر چکمه‌ی این‌ها بوده و با ابزار علم که این‌ها
داشتند، بر مردم مسلط شدند؛ مردم به جان آمدند، چه انسان‌هایی نابود شدند، چه
آرزوهائی نابود شد، چه ملت‌هایی عقب افتادند، چه کشورهائی خراب شدند. این‌ها از
ابزار علم یک چنین استفاده‌ای کردند. این بزرگ‌ترین خیانت به علم است؛ همچنان که
بزرگ‌ترین خیانت به بشریت است. این‌ها می‌خواهند این انحصار شکسته نشود. هر ملتی
که بتواند با استقلال - نه زیر بلیط آن‌ها و با مجوز آن‌ها و در اختیار آن‌ها و در مشت آن‌ها
- روی پای خود بایستد، یک ضربه به این انحصار زده؛ و این کار امروز خوشبختانه در
ایران راه افتاده. (بیانات در دیدار دانشمندان هسته‌ای (۱۳۹۰/۱۲/۰۳)).

تغییر وابستگی علمی به خودباوری علمی، به برکت انقلاب اسلامی

این انقلابی که در ایران اتفاق افتاد، تغییراتی را به وجود آورد که از لحاظ عمق و ژرفا تغییرات مهمی است، تغییرات اساسی است. بر اساس این تغییرات است که می‌شود جامعه را پیش برد و تغییرات گسترده‌ای به وجود آورد. این پایه‌های اصلی، محکم گذاشته شد. من چند مورد از این تغییراتی را که اتفاق افتاد، عرض می‌کنم. البته این‌ها را همه می‌دانید، همه میدانیم، جلوی چشم ماست؛ لیکن همان طوری که خدای متعال در قرآن، ما را متوجه خورشید می‌کند - «والشَّمْسُ وَضُحَاهَا» خورشید جلوی چشم ماست، اما سوگند یاد می‌کند تا ما توجه پیدا کنیم که این پدیده، این حادثه، این موجود اینقدر دارای عظمت است - ما هم باید به این پدیده‌های عظیم اطراف خود توجه کنیم؛ لذا گفتن این‌ها از این جهت لازم است که خودمان توجه پیدا کنیم. ... قبل از انقلاب، تکیه‌ی علم و فناوری کشور به طور کامل به غرب بود. بارها گفته‌ام؛ بعضی از قطعات هواپیماهای نظامی ما را که خراب شده بود، سائیده شده بود، بنا بود اصلاح شود، اجازه نمی‌دادند مهندسين داخلی نیروی هوایی این قطعه را باز کنند، ببینند چی هست، چه برسد به اینکه به فکر درست کردنش بیفتند. قطعه را می‌گذاشتند توی هواپیما، می‌بردند آمریکا، یکی به جایش می‌آوردند؛ یا اگر بنا بود اصلاحش کنند، اصلاحش می‌کردند. صنعتی که وجود داشت، صنعت مونتاژ محض بود، بدون هیچ ابتکاری. بعد از انقلاب، خودباوری علمی و اعتماد به نفس ملی به وجود آمد؛ حضور این همه دانشمند، دانشمندان برجسته و بزرگ، در رشته‌های مختلف، مشاهده شد. امروز ما دانشمندانی در داخل کشور داریم که در سطح جهان، شبیه آن‌ها و نظیر آن‌ها قابل شمارشند؛ تعداد معدودی هستند. دانشمندان ما پیش رفتند؛ غالباً هم جوان. (خطبه‌های نماز جمعه تهران + ترجمه خطبه عربی (۱۳۸۹/۱۱/۱۵)).

تقلیدگرایی، غرب، تولید علم، استقلال علمی، تعبد علمی، عقب‌ماندگی علمی ایران، وابستگی به غرب.

مشکل ما در گذشته همیشه این بوده که در زمینه‌های مختلف - در همه‌ی زمینه‌های علمی - چشم‌بسته و تقلیدی نگاه کردیم که ببینیم غربی‌ها چه می‌گویند. (بیانات در دیدار اساتید و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها (۱۳۸۵/۰۷/۱۳))

پیشرفت علمی و فناوری، تولید علم، حرکت علمی ایران، پیشرفت علمی ایران، استقلال علمی، تعبد علمی.

نمی‌شود علم را از دیگران گدایی کرد. علم، درون‌جوش است؛ درون‌زاست. باید استعدادها را یک ملت به کار بیفتد تا یک ملت به معنای حقیقی کلمه عالم بشود. (بیانات در مراسم هفدهمین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله) (۱۳۸۵/۰۳/۱۴)).

استفاده بعضی کشورهای آسیب دیده بعد از جنگ جهانی دوم از توانایی‌های داخلی برای پیشرفت امروز در سطح دنیا که نگاه می‌کنیم، می‌بینیم بعضی از کشورها این راه [استفاده از توانایی‌های داخلی] را رفته‌اند و به نتیجه هم رسیده‌اند. کشورهایی که بعد از جنگ دوم جهانی - به تعبیر مبالغه‌آمیزی که معمولاً گفته می‌شود - تقریباً با خاک یکسان شده بودند، کمر راست کردند و به خودشان پرداختند. در واقع از نیروهای درون خودشان استفاده کردند و امروز در زمینه‌ی اداره‌ی امور دنیای خود از کسانی که این‌ها را در جنگ به خاک سپاه نشانده بودند بالاتر رفته‌اند. پس به نتیجه می‌رسیم که می‌شود با چنین طرز فکری به استقلال علمی و فنی و غیره دست یافت. (بیانات در دیدار جمعی از کارگران و معلمان (۱۳۷۳/۰۲/۱۳)).

از همه این حرف‌هایی که گفته شد مهم‌ترین مسئله؛ علم و تحقیق و پژوهش است... پول فی نفسه اقتدار نمی‌آورد. آنی که اقتدار می‌آورد، دانش است. امروز اگر آمریکا

پیشرفتگی علمی خودش را نمی‌داشت، نمی‌توانست در دنیا اینجور زورگوئی بکند و در همه‌ی مسائل عالم دخالت بکند...

ثروت هم اگر به دست می‌آید از ناحیه علم به دست می‌آید علم را اهمیت بدهید. اینی که من سال‌هاست روی مسئله‌ی علم، تحقیق، پژوهش، پیشرفت، نوآوری، شکستن مرزهای علمی موجود تکیه می‌کنم، به خاطر این است. بدون انواع دانش، اقتدار کشور امکانپذیر نیست. دانش اقتدار می‌آورد. (دیدار جمعی از نخبگان علمی کشور، ۶/آبان/۸۸). ما اگر تحقیق را جدی نگیریم، باز سال‌های متمادی بایستی چشم به منابع خارجی بدوزیم و منتظر بمانیم که یک نفر در یک گوشه‌ی دنیا تحقیقی بکند و ما از او یا از آثار تألیفی بر اساس تحقیق او استفاده کنیم و اینجا آموزش بدهیم. این نمی‌شود؛ این وابستگی است؛ .... من بارها گفته‌ام که ما از شاگردی ننگمان نمی‌کند که شاگردی کنیم؛ استاد پیدا بشود، ما پیش او شاگردی می‌کنیم؛ اما از این ننگمان می‌شود که همیشه و در همه‌ی موارد شاگرد باقی بمانیم؛ این که نمی‌شود (دیدار اساتید و رؤسای دانشگاه‌ها، ۹/مهر/۸۶).

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب بر توجه به علم و پژوهش تاکید نموده‌اند؛ که اتمام حجت با کلیه آحاد مردم و مسئولین در انتخاب بهترین راه ترقی کشور مبتنی بر بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی همراه با استفاده از دانش و پیشرفت‌های روز جهانی می‌باشد. بیانیه گام دوم در عین آرمان‌گرایی و افق‌گشا بودن، مسئولیت و تکلیف را روشن می‌کند و در این مقطع، مسئله اصلی، انتقال هوشمندانه میراث عظیم انقلاب اسلامی به نسل از راه رسیده است.

فرازهایی از بیانیه گام دوم در خصوص علم و پژوهش:

- دانش، آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. دنیای غرب با برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و

نفوذ و قدرت دویست ساله فراهم کند و با وجود تهیدستی در بنیان‌های اخلاقی و اعتقادی، به تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب مانده از کاروان علوم، اختیار سیاسی و اقتصادی آن‌ها را به دست گیرد. ما به سوء استفاده از دانش مانند آنچه غرب کرد توصیه نمی‌کنیم اما موکداً به نیاز کشور به جوشاندن چشمه‌های دانش در میان خود اصرار می‌ورزیم؛

- آنچه من می‌خواهم بگویم این است که این راه طی شده، با همه اهمیتش فقط یک آغاز بوده است و نه بیشتر؛ ما هنوز از قله‌های دانش جهان بسیار عقیم؛ باید به قله‌ها دست یابیم. باید از مرزهای کنونی دانش در مهم‌ترین رشته‌ها عبور کنیم. ما هنوز از این مرحله بسیار عقیم.

- ما اکنون این حرکت را آغاز کرده و با شتاب پیش می‌رویم ولی این شتاب باید سال‌ها با شدت بالا ادامه یابد تا آن عقب ماندگی جبران شود. اینجانب همواره به دانشگاه‌ها و دانشگاهیان و مراکز پژوهش و پژوهندگان، گرم و قاطع و جدی در این باره تذکر و هشدار و فراخوان داده‌ام، ولی اینک مطالبه‌ی عمومی من از شما جوانان آن است که این راه را با احساس مسئولیت بیشتر و همچون یک جهاد در پیش گیرید. سنگ بنای یک انقلاب علمی در کشور گذاشته شده و این انقلاب، شهیدانی از قبیل شهدای هسته نیز داده است. به پا خیزید و دشمن بدخواه و کینه توز را که از جهاد علمی شما به شدت بیمناک است، ناکام سازید (مقام معظم رهبری، بیانیه گام دوم: ۱۳۹۷/۱۱/۲۲).

پلیس دانش بنیان از منظر مقام معظم رهبری

با وجود همه تاکیدات دینی و آیات و روایات که مبین «العلم سلطان» می‌باشد، به دلایل گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... از دوران رنسانس به این طرف غرب عمدتاً از پیشرفت‌های علمی، پژوهشی، فنی و.. برخوردار گردیده که برخی از این وجوه پیشرفت در حوزه نظامی بوده است. متأسفانه در این سال‌ها برخلاف روند وضعیت غرب در پیشرفت و ترقی علمی، در کشورهای مسلمان از جمله ایران به دلیل شرایط خاص و مولفه‌های گوناگون اثرگذار، این کشورها از جریان عمومی پیشرفت عقب نگه داشته شده‌اند. در این شرایط و با این بینش، مقام معظم رهبری از اوایل انقلاب و روزهای نخستین جنگ تحمیلی در کنار همه دغدغه‌های خاص اداره کشور، بر لزوم رشد و پیشرفت کشور در بعد علمی در ابعاد مختلف و به ویژه در حوزه‌های دفاعی و نظامی تاکید می‌نموده‌اند. از نظر معظم له پیشرفت کشور در عرصه علمی نه تنها موجب رشد انقلاب اسلامی و کشور می‌شود بلکه جریان انقلاب اسلامی را در جهان گسترش می‌دهد. در باور ایشان قدرت ایران در حوزه‌های مختلف بایستی مبتنی بر پژوهش و تفکر خلاق بوده و مبتنی بر توان مندی‌های داخلی باشد. خوشبختانه بر اساس این بینش، در سال‌های اخیر نهضت علمی در داخل کشور در عرصه‌های مختلف به شکوفایی نشسته و در موضوعات مختلف دانش بنیانی، نانو، ساخت پهباد، فن آوری موشکی، انرژی‌های نو و.. کشور در مرزهای دانش قرار دارد.

حضرت آیت الله خامنه‌ای در هفدهمین دوره دانش آموختگی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی روز چهارشنبه (۱۶ آبان) ۱۳۸۶ و در جمع فرماندهان، مدیران ارشد اجرایی، رؤسای دانشکده‌ها و اعضای هیئت علمی نیروی انتظامی، رویکرد جدید نیروی انتظامی را برای برخورد علمی با مسائل مختلف اجتماعی و همچنین مسائل حرفه‌ای و تخصصی این نیرو،

اقدامی مطلوب و درخور تقدیر دانستند و تأکید کردند: دیدگاه‌ها و نظرهای کارشناسانه علمی در حوزه‌های مربوط به وظایف نیروی انتظامی، حتماً باید در عمل نیز اجرایی شوند و تحقیقات علمی در مرحله نظر متوقف نمانند.

رهبر انقلاب اسلامی با اشاره به عقب ماندگی تاریخی علمی ملت ایران به دلیل بی تدبیری و وابستگی حاکمان قاجار و پهلوی، افزودند: یکی از آثار این عقب ماندگی علمی، روحیه تقلید در موضوعات مختلف اعم از علمی و آداب و رسوم اجتماعی و فرهنگی بود که پس از پیروزی انقلاب اسلامی و با خودباوری ملت ایران، این روحیه تضعیف شده است، اما باید با نگاه نو در مسائل مختلف به ویژه مسائل علمی روحیه تقلید را از بین برد. ایشان استفاده از دستاوردهای علمی دیگران را متفاوت با تقلید صرف دانستند و خاطرنشان کردند: نیروی انتظامی نیز باید در چارچوب وظایف و مأموریت‌های خود، نگاه نوینی داشته باشد که دربردارنده موضوعات سازمانی آن، اعم از نیروی انسانی، آموزشی و مهارت‌های تخصصی باشد. (پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری، هفدهمین دوره دانش آموختگی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی (۱۶آبان) ۱۳۸۶).

آنچه در بیانیه گام دوم در تأکید بر توجه به علم و دانش آمده دقیقاً متوجه همه حوزه‌ها بوده و موضوعات امنیتی را نیز شامل می‌گردد. امروزه در کنار رشد دانش امنیتی در ابعاد امنیت خارجی و ملی، رویکردها و تدابیر در حوزه امنیت داخلی نیز بایستی از عقبه علمی برخوردار بوده و از حیث نرم افزاری و سخت افزاری مبتنی بر باورهای دینی و ظرفیت‌های داخلی باشد. علمی بودن امنیت و مدیریت نظم و امنیت مبتنی بر دانش نوین انتظامی مورد تأکید می‌باشد.

لازمه رسیدن نیروی انتظامی به جایگاهی در تراز انقلاب و نظام اسلامی پیشرفت بدون توقف است و بخش‌های مختلف نیروی انتظامی از جمله کلانتری‌ها، پاسگاه‌ها و

گشت‌های انتظامی در پیش چشم مردم قرار دارد و قضاوت درباره عملکرد نیروی انتظامی به مجموعه نیروهای مسلح و نظام اسلامی تعمیم پیدا می‌کند. (مقام معظم رهبری، دیدار فرماندهان و مسئولان نیروی انتظامی، ۱۳۹۷/۱۰/۰۲).

افق یا راهبرد ناجا برای حرکت به سوی پلیس دانش بنیان:

طرح و نقشه راه ناجا برای حرکت به سوی پلیس دانش بنیان:

۱- طراحی و یارگیری، ۲- رمزگشایی، ۳- وضعیت شناسی، ۴- قابلیت و آسیب شناسی،
۵- افق شناسی کاربردی، ۶- الزامات، ۷- اقدامات، ۸- بومی سازی اسناد متکی بر قابلیت‌ها
و افق (بی نا، ۱۳۹۸: ۲).

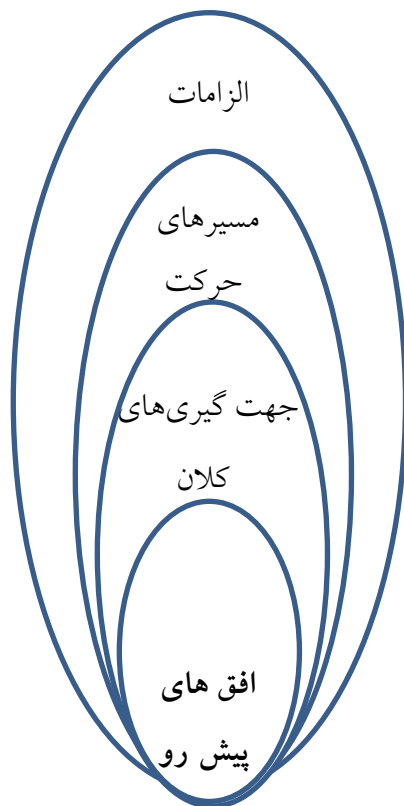
طراحی و یارگیری:

شناسایی و جلب مشارکت مراکز، نهادها و افراد موثر و علاقه مند شامل:

- نهادهای حقوقی درون و برون سازمانی شامل:
  - نهادهای برون سازمانی (وزارت علوم، معاونت علمی...، ستاد کل ن م)
  - نهادهای درون سازمانی (مراکز تحقیقاتی و مطالعاتی، دانشگاه امین، مرکز مطالعات راهبردی، معاونت تربیت و آموزش...)
- افراد حقیقی مرتبط با حوزه علم، دانش و پژوهش و شامل:
  - نخبگان، خبرگان دارای سابقه خدمت
  - کارشناسان و دانش آموختگان شاغل به خدمت
  - خبرگان و متخصصین مرتبط با حوزه (بی نا، ۱۳۹۸: ۳)

رمزگشایی از تدابیر و فرامین:

شکل شماره ۱: الزامات، مسیرهای حرکت، جهت گیری های کلان، افق های پیش رو
تبیین و احصاء دیدگاه های مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در خصوص علم و پژوهش
با رویکرد چشم اندازسازی علم و پژوهش در ناجا و.....

وضعیت شناسی:

وضعیت شناسی علم و پژوهش به تفکیک شامل:

۱- گذشته (قبل از انقلاب، تا ادغام، تا سال ۹۷): اسنادشناسی، قابلیت‌ها، محدودیت‌ها، دستاوردها...

۲- حال (وضعیت امروز ۹۷ - ۹۸) اسنادشناسی، قابلیت‌ها، محدودیت‌ها، دستاوردها.....)

۳- افق شناسی (در ۴۰ ساله دوم انقلاب) چشم اندازهای قابل دستیابی در مقاطع زمانی کلان هدف گذاری شده تا تمدن نوین اسلامی) (بی نا، ۱۳۹۸: ۴).

وضعیت شناسی علم، دانش و پژوهش در ۴۰ سال گذشته با شاخص‌هایی از قبیل:

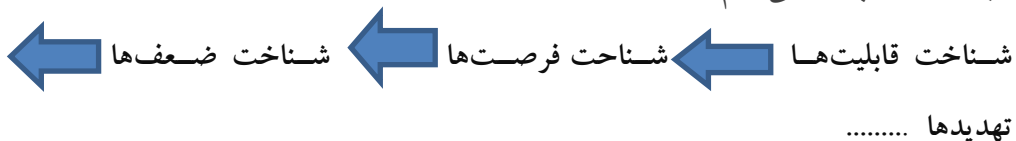
- وضعیت ساختارها و نهادهای علمی
- وضعیت رشته‌های تحصیلی و میزان دانشویان و فراگیران
- تعداد اعضای هیئت علمی (داخلی و وزارت علوم) در مراکز آموزشی و پژوهشی
- جایگاه تحقیقات و پژوهش‌های صنعتی و غیر صنعتی
- تعداد و نرخ رشد دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی
- سرانه انتشار کتاب‌های با موضوع امور پلیسی
- سرانه انتشار فصلنامه مجلات علمی
- تعداد آزمایشگاه‌های تخصصی در امور پلیسی (مواد مخدر، کشف جرم و...)
- پایگاه فناوری در امور پلیسی
- تعداد ابداعات و اختراعات ثبت شده پلیسی
- میزان جذب نخبگان در سطح ناجا
- تعداد پژوهش‌شکده‌ها، مراکز مطالعاتی و پارک‌های علم و فناوری

- تعداد کتاب‌ها و مقالات مرجع علمی
  - تعداد طرح‌های پژوهشی به کاربست رسیده
- وضعیت شناسی علم، دانش و پژوهش در وضعیت فعلی با شاخص‌هایی از قبیل:
- تعداد رشته‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در علوم پلیسی
  - تعداد اعضای هیئت علمی (داخلی و وزارت علوم) در مراکز آموزشی و پژوهشی
  - تعداد و نرخ رشد دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی
  - سرانه انتشار کتاب‌های با موضوع امور پلیسی
  - سرانه انتشار فصلنامه مجلات علمی
  - ضریب تأثیر مجلات در بین نشریات علمی کشور
  - تعداد آزمایشگاه‌های تخصصی در امور پلیسی (مواد مخدر، کشف جرم و...)
  - تعداد صاحب‌نظران و متفکران امور پلیسی
  - تعداد ابداعات و اختراعات ثبت شده پلیسی
  - تعداد فناوری‌های پلیسی بومی
  - میزان جذب نخبگان در سطح ناجا
  - تعداد پژوهشکده‌ها، مراکز مطالعاتی و پارک‌های علم و فناوری
  - تعداد کتاب‌ها و مقالات مرجع علمی
  - تعداد طرح‌های پژوهشی به کاربست رسیده
  - تعداد کرسی‌های نظریه پردازی منتج به نظریه‌های بومی پلیسی
- .... (بی نا، ۱۳۹۸: ۵)

وضعیت شناسی علم، دانش و پژوهش در افق ۴۰ سال آینده با شاخص‌هایی از قبیل:

- وضعیت علوم نظری
- وضعیت نوآوری و خلاقیت
- وضعیت منابع انسانی دانشی و پژوهشی
- جایگاه اندیشه ورزی و فکر
- جایگاه فناوری‌های نوین و خط شکن
- جایگاه مدیریت دانش
- جایگاه تعاملات و مشارکت پذیری‌های علمی
- ..... (بی نا، ۱۳۹۸: ۶)

قابلیت و آسیب شناسی شامل:

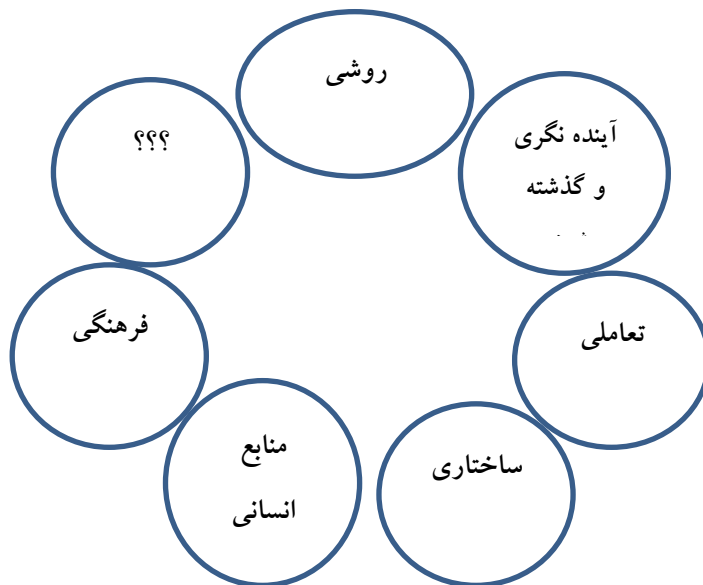
اقدامات در رسیدن به افق:

- اقدامات زیر ساختی (سازماندهی، کادر سازی)...
- اقدامات فرهنگی (آموزش...)
- اقدامات دانشی (علوم مورد نیاز.....)
- اقدامات فناورانه (سطح فناوری‌های مرتبط.....)
- اقدامات تربیتی (رفتار سازی.....)
- اقدامات مرز شکن (علوم و فناوری‌های بدیع.....)
- اقدامات محیطی (با تمرکز بر دانشگاه‌ها و...مرتبط ملی (بی نا، ۱۳۹۸: ۷)

بومی سازی اسناد مرتبط:

منطبق سازی اسناد و نظریه‌های جاری متناسب با الگوهای بدست آمده
دستورالعمل‌ها، ابلاغیه‌ها، آئین نامه‌ها، رویه‌ها و فرایندهای جاری، برنامه‌ها و مدارک
آموزشی و....

شکل شماره ۲: الزامات در رسیدن به افق

بحث و نتیجه گیری

رشد چشم گیر دانش و فناوری‌های نوین، همراه با تغییرات بنیادین نظام بین الملل در نیم قرن گذشته، چهره جهان معاصر را به کلی متفاوت از گذشته ساخته است. توأم شدن این تغییرات با تحولات فرهنگی و اجتماعی، جوامع بشری را به نسبت‌های متفاوت، با چالش‌های اساسی در حوزه‌های مختلف روبه رو کرده است. و مبحث امنیت نیز جدای از این پیشرفت‌ها نیست. با توجه به اینکه برقراری نظم و امنیت یکی از وظایف اصلی نیروی انتظامی (پلیس) می‌باشد پلیس نیز می‌بایست خود را همگام با پیشرفت علوم و تکنولوژی

و از طرفی سطح انتظارات مردم از پلیس افزایش دهد. با وجود همه تاکیدات دینی و آیات و روایات که مبین «العلم سلطان» می‌باشد، به دلایل گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... از دوران رنسانس به این طرف غرب عمدتاً از پیشرفت‌های علمی، پژوهشی، فنی و... برخوردار گردیده که برخی از این وجوه پیشرفت در حوزه نظامی بوده است. متأسفانه در این سال‌ها برخلاف روند وضعیت غرب در پیشرفت و ترقی علمی، در کشورهای مسلمان از جمله ایران به دلیل شرایط خاص و مولفه‌های گوناگون اثرگذار، این کشورها از جریان عمومی پیشرفت عقب ننگه داشته شده‌اند.

آنچه در نخستین توصیه بیانیه گام دوم انقلاب؛ معظم له در تاکید بر توجه به علم و پژوهش بوده، اتمام حجت با کلیه آحاد مردم و مسئولین در انتخاب بهترین راه ترقی کشور مبتنی بر بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی همراه با استفاده از دانش و پیشرفت‌های روز جهانی می‌باشد. این بیانیه در عین آرمان‌گرایی و افق‌گشا بودن، مسئولیت و تکلیف را روشن می‌کند و در این مقطع، مسئله اصلی، انتقال هوشمندانه میراث عظیم انقلاب اسلامی به نسل از راه رسیده است. در این شرایط و با این بینش، مقام معظم رهبری از اوایل انقلاب و روزهای نخستین جنگ تحمیلی در کنار همه دغدغه‌های خاص اداره کشور، بر لزوم رشد و پیشرفت کشور در بعد علمی در ابعاد مختلف و به ویژه در حوزه‌های دفاعی و نظامی تاکید می‌نموده‌اند. از نظر معظم له پیشرفت کشور در عرصه علمی نه تنها موجب رشد انقلاب اسلامی و کشور می‌شود بلکه جریان انقلاب اسلامی را در جهان گسترش می‌دهد. در باور ایشان قدرت ایران در حوزه‌های مختلف بایستی مبتنی بر پژوهش و تفکر خلاق بوده و مبتنی بر توان مندی‌های داخلی باشد.

خوشبختانه بر اساس این بینش، در سال‌های اخیر نهضت علمی در داخل کشور در عرصه‌های مختلف به شکوفایی نشسته و در موضوعات مختلف دانش بنیانی، نانو، ساخت

پهباد، فن آوری موشکی، انرژی‌های نو و.. کشور در مرزهای دانش قرار دارد. آنچه در بیانیه گام دوم در تاکید بر توجه به علم و دانش آمده دقیقاً متوجه همه حوزه‌ها بوده و موضوعات امنیتی را نیز شامل می‌گردد. امروزه در کنار رشد دانش امنیتی در ابعاد امنیت خارجی و ملی، رویکردها و تدابیر در حوزه امنیت داخلی نیز بایستی از عقبه علمی برخوردار بوده و از حیث نرم افزاری و سخت افزاری مبتنی بر باورهای دینی و ظرفیت‌های داخلی باشد. در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران نیز که سالانه شاهد حجم عظیم تردد توریست و گردشگر داخلی و بین‌المللی است، علمی بودن امنیت و مدیریت نظم و امنیت مبتنی بر دانش نوین انتظامی مورد تاکید مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) است. یکی از برکات انقلاب اسلامی پیدایش اعتماد به نفس و زمینه برای تولید نظریه‌های علمی در حوزه‌های مختلف علوم و دانش است و یکی از حوزه‌های مهم و بنیادین حوزه‌ی امنیت و امور دفاعی و همچنین حوزه‌ی مأموریت‌های پلیس و نیروی انتظامی می‌باشد. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران با هدف توسعه دانش انتظامی، اقدامات مهمی را در دستور کار خود قرار داده و چشم انداز دانشی خود را در افق ۱۴۰۴ ترسیم نموده است و در این سازمان، جهت تحقق پلیس دانش بنیان اقدامات ارزنده‌ای تاکنون صورت گرفته است.

در این نوشتار سعی شد به تبیین نقش پلیس دانش بنیان در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) پرداخته شود. امید می‌رود با هوشمندی و جهاد مستمر علمی نخبگان فکری-علمی و فرهنگی کشور و همچنین پیش‌بینی مدیریت‌های کارآمد و اثربخش ان‌شاءالله گسترش جنبش علمی و نهضت تولید علم در عرصه‌های مختلف علوم مبتنی بر ارزش‌های بومی اسلامی-ایرانی در پرتو راهنمایی‌ها و رهنمودهای مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در نیوی انتظامی جمهوری اسلامی ایران باشیم.

منابع:

- آقابخش، علی و افشاری، مینو. (۱۳۷۶)؛ فرهنگ علوم سیاسی، تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
- افزاره، عباس. (۱۳۸۶)؛ مدیریت دانش تهران: انتشارات دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
- ترابی، یوسف. (۱۳۹۱)؛ نقش پلیس بر نظریه اسلامی-ایرانی امنیت، فصلنامه دانش انتظامی، سال پانزدهم، شماره ۳.
- حسن‌زاده، محمد. (۱۳۸۶)؛ مدیریت دانش مفاهیم و زیرساخت‌ها، تهران، نشر کتابدار.
- عربی، علی اکبر. (۱۳۷۳)؛ فرهنگ تحلیلی واژه‌های انگلیسی، تهران: انتشارات کازرون.
- فلاح شمس، میرفیض؛ بوداقتی خواجه‌نوبر، حسین و دلنواز اصغری، بیتا. (۱۳۹۱)؛ بررسی رابطه بین هوش سازمانی و خلاقیت کارکنان در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی در سال ۱۳۸۸، مجله فراسوی مدیریت، ۶(۲۱): ۱۴۹-۱۶۶.
- ملازاده، علی اکبر و یعقوبی، نورمحمد. (۱۳۹۴)؛ بررسی و مطالعه پلیس دانش بنیان و مدیریت دانش در ناجا، فصلنامه دانش انتظامی سیستان و بلوچستان، بهار، سال ششم، شماره ۱۴.
- Chang, S. C., & Lee, M. S. (2008). The linkage between knowledge accumulation capability and organizational innovation. *Journal of knowledge management*, 12 (1), 3-20.
- Khalifa, M. & Liu, V. (2003). "Determinants of successful knowledge management programs". *Electronic Journal on Knowledge Management*. Vol. ۱, pp. ۱۰۳-۱۱۲.
- Montes FJL, Moreno AR, Fernandez LMM. Assessing the organizational climate and contractual relationship for perceptions of support for innovation. *Int J Manpow*. 2004; 25(2) :167-80.
- Nonaka, I. and Takeuchi, H. (1995) *the Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. Oxford University Press, New York.

- <https://www.leader.ir/fa/content/۳۱۲۱>
- <https://www.hamshahrionline.ir/news/36024>
- <http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>
- <http://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=2622#26661>
- <https://www.leader.ir/fa/content/16970>